

Висновки.

Технологія web-mining здійснюється на основі роботи датчиків та інтелектуальних пристроїв та їх взаємодії через алгоритми. Технологія має як переваги так і недоліки. Перевагами є: швидке реагування на потреби клієнтів, запобігання різним видам злочинної діяльності, економія часу на обробку даних та ін. Недоліками є: дискримінація окремих індивідів, незаконне використання даних користувачів та передавання їх третім особам.

Досліджено технологію «клікджекінг», її механізми і методи впливу на користувачів на прикладі Facebook. Розглянуті позитивні та негативні сторони системи web-mining та її алгоритми. Проаналізувавши технології та механізми, що опрацьовують дані в інтернеті, можна оптимально керувати опрацюванням даних, вибирати які саме дані буде система опрацьовувати і чи буде взагалі їх опрацьовувати. Для налаштування системи достатньо відкрити панель керування браузером та включити або виключити опрацювання даних.

Анотація. В данном исследовании освещается проблема использования технологии «web-mining» личных данных пользователей глобальной сети интернет. Рассматривается механизм получения информации пользователей «Кликджекинг». Рассматриваются положительные и отрицательные стороны метода обработки данных по технологии «web-mining».

Ключевые слова: Технология, пользователь, компьютер, данные, интернет, информация, обработка.

Abstract. This study highlights the problem of using the web-mining technology of personal data of the users of the global Internet. The mechanism of obtaining information from users of «Clickjacking» is considered. The positive and negative aspects of «web-mining» technology data processing are considered.

Key words: technology, user, computer, data, internet, information, processing.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Guandong Xu, Zanchun Yhang, Lin Li, Web Mining and Social Networking Techniques and Applications, USA:Springer, 2011
2. Бріньолфссон Е., Макафі Е. Друга епоха машин: [робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій]. К. : K.FUND, 2016.
3. Зайцев Г. Н., Федюкин И. К., Атрошенко С. А. История техники и технологий: Учебник для вузов. Под ред. проф. В. К. Федюкина. СПб.: Политехника, 2007.
4. Відкритий навчальний курс «Мережа Internet та її сервіси» URL: www.znannya.org.
5. Витік даних Facebook. URL: https://espreso.tv/news/2018/04/04/facebook_vyznav_scho_vytik_danykh_torknuvsya_50_milyoniv_korystuvachiv
6. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Хайрова Н. Ф., Пратап Сингх Гаутам Аджит. Особенности экстракции и идентификации знаний web-контент. *Системи управління, навігації та зв'язку*. 2014. Вип. 4. С. 190–193.
8. Щербіна О. С., Поліщук Н. Л. Інформаційні ресурси як складова безпеки інформаційної системи підприємства. *Інформація та соціум*. Міжнародна науково-практична конференція, м. Вінниця, 28–29 квітня 2016 р., Вінниця: ДонНУ, 2016, С. 97–99.

УДК 930.251

ПОТРЕБИ КОРИСТУВАЧІВ АРХІВУ ТА НОВІТНІ ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ АРХІВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

І. П. Дідур, Л. А. Ковальська

Анотація. В статті розглянуто актуальні проблеми управління маркетинговою діяльністю архівної установи. Наведено історію розвитку архівних послуг через методологію архівного маркетингу. Досліджено еволюційний процес переходу збереження інформації з паперових носіїв до інноваційних видів електронного архівування. Висвітлені аспекти традиційних та новітніх форм використання архівної інформації в системі користування «споживач-архів», розширення документальної бази для дослідницької, наукової та інноваційної діяльності користувачів архівної системи України.

Ключові слова: Національний архівний фонд України, архівна інформація, архівний маркетинг, паперові документи, електронні документи.

Вступ

Документна інформація є невід'ємною складовою діяльності сучасного суспільства, що потребує постійного використання ретроспективної інформації для розвитку різних

галузей знання. Для своєчасного отримання даних споживачем виникає потреба суспільства в дослідженні та напрацюванні методів ефективного поширення інформації архівними установами. Методи архівного маркетингу спрямовані на організацію ефективної співпраці споживачів архівної інформації та архівних установ. Задоволення потреб споживача потребує врахування якості, кількості, строки подання та тип затребуваної інформації. Потреби споживачів формуються відповідно до знань, вподобань, інтересів, а також конкретної проблеми, що досліджується певним користувачем.

Метою статті є висвітлення проблем переходу українських архівних установ до впровадження новітніх форм використання архівної інформації.

Дослідження проблематики архівних послуг ґрунтується на низці правових джерел, які подають відповідні механізми реалізації доступності архівних документів широкому суспільному загалу [1–3]. Увагу до організації роботи архівів, поширенню архівної інформації та утворення відповідних механізмів роботи та аналізу архівних документів звертали українські вчені Я. Калакура, В. Соколов, І. Матяш, О. Вовкотруб, Л. Юдіна, А. Волинець та інші [4–10]. Окремо варто відзначити публікації Л. А. Ковальської – дослідниці з Донецького національного університету імені Василя Стуса, роботи якої присвячені методології опрацювання історичних джерел воєнного характеру періоду Другої світової війни [11–12].

Класифікація потреб споживачів архівної інформації

Для розуміння якими шляхами та засобами довести архівну інформацію до споживача найкраще, використовують різні класифікаційні ознаки потреб. Найпоширенішою є предметно-тематична ознака, але є також інші ознаки, які дозволяють архівістам покращити якість роботи за рахунок визначення документів, фондів і архівів, які найбільш затребувані. Галузева класифікаційна ознака передбачає потреби в інформації, яка належить до господарської, громадської чи культурної діяльності. Адресна ознака передбачає потреби в інформації, яка залежить від фондоутворювача. Географічна передбачає потреби в інформації, що стосується відповідного регіону. Історична – потреби в інформації, яка стосується історичної доби та відображена у документах відповідного часу. Науковцями здійснювалися спроби запровадження класифікації потреб споживачів архівної інформації за очікуваннями споживача. Виділяють такі види ефектів: управлінський, технічно-економічний, соціально-правовий, естетичний та стратегічний, ефект створення суб'єктивного світу людини, науково-історичний ефект. Наведені класифікаційні ознаки дають змогу зрозуміти, що, наприклад, для отримання результатів генеалогічних досліджень найчастіше звертаються до державних історичних архівів у Києві та Львові, які мають найбільшу унікальну джерельну базу, що дає змогу вирішити дане питання.

Потреба у архівній інформації виявляється через бажання користувача. Тому класифікації вимагають не лише потреби, а й споживачі архівної інформації. Єдиної загальноприйнятої класифікації користувачів архівної інформації немає, тому архівні установи пропонують свої схеми класифікації. Цей факт ускладнює можливість узагальнення та порівняння даних у рамках загальної системи. Переважна більшість науковців вважають за потрібне брати за основу класифікації сферу діяльності споживача інформації. Висувають сфери, які відмінні за характером праці: виробництво, управління, підготовка кадрів, навчання, проектні роботи, творча діяльність. Другий рівень класифікації запроваджує поділ користувачів за спеціалізацією, освітою, фахом тощо [4].

Вимагають уваги й такі ознаки як наявність у користувачів наукових праць, вченого звання, наукового ступеня, кваліфікація користувачів, регіональна та професійна приналежність. Класифікація користувачів архівної інформації важлива для визначення яка саме інформація може бути необхідною чи корисною для конкретного користувача, оскільки використовувати архівну інформацію можуть у різних сферах людської діяльності. Дослідження потреб користувачів у архівній інформації можуть визначатись спеціалістами за допомогою проведення анкетування, інтерв'ювання та інших методів.

Для кращої організації роботи архіву з урахуванням потреб споживачів документи поділяють на чотири групи. До першої відносять документацію, що стосується характеру потреб в архівній інформації. Друга група акумулює такі документи, як укази Президента України, Закони України, урядові акти, угоди, нормативні документи. Наукові розвідки джерелознавчого характеру відносять до третьої групи документів разом з історичними, а до четвертої відносять результати соціологічних досліджень, анкетувань тощо. Потреби споживачів у архівній інформації мають індивідуальний характер. Вони постають перед користувачем тоді, коли перед ним ставиться конкретна задача, для вирішення якої необхідно отримання нових знань з конкретного питання. Отримання необхідної інформації породжує потребу у новій інформації, а тому можна сказати, що задовольнити повністю потребу певного споживача у архівній інформації неможливо.

Необхідність впровадження класифікації вимог споживачів у архівній інформації розкривається в тому, що користувачі в залежності від сфери своєї роботи мають свої власні потреби в інформації. Одна людина може мати багато різних за характером та тематикою потреб інформації. Таким чином, класифікація дає відповідні інструменти архівістам надати споживачу необхідну йому інформацію, враховуючи галузь його діяльності, місцезнаходження тощо. Так, ефективність уживання архівної інформації залежить від прямого її донесення працівниками архіву до споживачів. Виконання цього завдання потребує великої кількості матеріальних та фізичних ресурсів, тому працівники архіву повинні ретельно та якісно вивчати документи, що містяться в певних архівних фондах, систематизувати інформацію та подавати її у зручному для користувача вигляді. Від ефективності використання архівної інформації залежить створення нової. Цей процес взаємозалежності матиме набагато важливіше значення для суспільства в майбутньому.

Форми використання архівної інформації

Для того щоб споживачі інформації могли в повній мірі використовувати документи Національного архівного фонду України, тобто архівної інформації, архівним установам важливо правильно організувати використання отриманої інформації. Поширено багато форм організації використання архівної інформації. Одним з найбільш ефективних вважають ініціативне інформування. Використовуючи вказану методику збільшується зацікавлення людей в послугах установ НАФ України, зростає кількість звернень архівів та утворюється відповідні запити суспільства в архівній інформації. Також ініціативна інформація здатна задовольнити попит влади, великих організацій, розрізнених споживачів інформації. Архівними установами готуються довідкові документи, інформаційні листи, тематичні переліки тощо.

За допомогою складання інформаційних листів, архівні установи можуть офіційно звернутись до органів влади, банку, страхової фірми тощо. У зверненні міститься коротка інформація про наявність в архівній установі інформації, що може бути цікавою для адресата і подається у загальній формі. В порівнянні з інформаційним листом, у тематичному переліку відомості подають більш конкретно, зазначаючи дати та пошукові дані разом з заголовками документів. Складається тематичний перелік в основному після отримання користувачами інформаційного листа, на їх прохання [8].

Архівними установами виконується безліч різних функцій, а найважливішою суспільною функцією архівів є надання користувачам послуг за тематичними, генеалогічними та соціально-правовими запитами. До такого виду діяльності архівів належить надання користувачам архівних довідок з різноманітних питань. Виконанням таких запитів як правило займаються такі підрозділи, як стіл довідок. Тут приймаються заяви користувачів, здійснюється їх реєстрація та надання самих довідок. Виконання запитів громадян потребує значних зусиль виконавчого підрозділу. Основною роботою працівників даного підрозділу є широкий пошук та точне визначення архівних фондів, які можуть містити необхідну інформацію, перегляд описів та поаркушевий перегляд справ.

Важливе значення цього виду діяльності архівних установ полягає в зв'язку з реалізацією прав соціального захисту громадян України.

Архівними установами, як зазначено вище, виконуються такі види робіт як виконання запитів громадян, зокрема генеалогічних. У країнах, які раніше входили до складу СРСР такі запити почали виконувати відносно нещодавно. З поширенням доступу до інформації інтерес користувачів до встановлення родинних зв'язків значно зростає. При прийманні таких запитів надзвичайно важливо подавати у запиті біографічні дані максимально точно для того, щоб скоротити процес пошуку даних та зробити його простішим. Поширеною формою подачі архівних документів є експозиційна робота архівів, під час якої відвідувачі мають змогу ознайомитись з архівними документами, що мають важливе значення для суспільства. Експонування документів важливе як в Україні, так і поза її межами. За допомогою таких виставок можна залучити більшу кількість користувачів архівної інформації. У наш час поширюється використання архівних документів у пресі, на радіо, телебаченні, тобто у засобах масової інформації. Такий спосіб дає змогу проінформувати велику кількість користувачів про документи, що становлять НАФ України. Не зважаючи на таку кількість способів організації використання архівних документів, традиційним залишається читальний зал, тобто самостійна робота громадян з документами в межах архівної установи.

Ефективним способом поширення архівних документів є їх оприлюднення. Публікації створюються завдяки роботі спеціалістів з історії та архівознавства. Таким способом здійснюється стимулювання науково-пошукових досліджень. Публікації документів також можуть здійснюватися у різних формах. У корпусному виданні публікуються всі документи конкретного фонду або колекції. В серійних – документи, що відносяться до однієї тематики, спираючись на подібні підходи та вимоги.

До НАФ входять документи не лише на паперових носіях, а й на плівкових, магнітних, тощо. Користування такими документами потребує вводити в роботу спеціальні технічні засоби, такі як проектори, читальні апарати, комп'ютери. Комп'ютерні технології дають можливість використовувати архівну інформацію не лише в тих місцях розміщення, а й працювати віддалено. Важливе значення відіграє співпраця архівів України з зарубіжними архівними установами.

Архівна інформація використовується людиною у різних напрямках і сферах діяльності. Однією з головних задач використання архівної інформації є популяризація знань в галузях культури, мистецтва та освіти у вигляді книг, експозицій, фільмів, витворах мистецтва та літератури тощо. В свою чергу у сфері управління архівна інформація може використовуватися щоб підготувати різні управлінські рішення, тобто тоді, коли є потреба у відомостях що відображають стан об'єктів управління. Використовують інформацію у даному випадку у вигляді планів, доповідей, довідок, розрахунків тощо. Економісти застосовують архівну інформацію з метою реалізації нових проектів, що можуть стосуватись реконструкції приміщень, створення нових, тобто на будівництві та в архітектурі. У результаті такої діяльності створюється нова науково-технічна документація.

Взаємовідносини між державами та групами суспільства знайшли своє відображення у документах, що стосуються політичного життя. Використовують такі документи здебільшого при веденні міжнародних відносин чи внутрішньої політики держави. Архівна інформація може використовуватись у потребах природознавчих та технічних наук. Надзвичайно важливим є використання інформації з метою захисту прав та інтересів громадян. Саме використання архівної інформації у напрямі соціально-правових взаємин уможливує підтвердження юридичних та майнових прав громадян, отримання пенсій, пільг, тощо.

Архівна інформація може використовуватись споживачами в різних напрямках, але виключно в корисних цілях. Кожна людина використовуючи архівну інформацію робить свій власний вклад у розвиток та поповнення архівних установ новими документами. Тому, зі збільшенням користувачів архівної інформації збільшується не лише маркетингова

діяльність архівних установ, а й база документів що розвиває архівну справу в цілому. Для ефективної роботи працівників архіву та користувачів необхідно підтримання гарних умов і наявність необхідного технічного оснащення.

Висновки

Маркетингова діяльність відіграє важливу роль у роботі архівної установи, забезпечує розвиток та покращення її матеріального забезпечення. Здійснення такої діяльності встановлює тісний зв'язок архіву зі споживачами архівної інформації, втілює активне використання документів НАФ України, налагоджує залучення нових документів на різних носіях. Архівні установи сьогодні виконують запити різного характеру: тематичні, соціально-правові, майнові та персональні. Важливе значення надають саме виконанню соціально-правових запитів, зокрема тих, що стосуються соціального захисту прав громадян України та інших країн. Тому, виконання таких запитів потребує особливої уважності спеціалістів, що надають архівні послуги.

Надання послуг споживачам архівної інформації працівниками архівних установ передбачає здійснення великого об'єму роботи, що потребує значної кількості часу та зусиль. Спеціалісти якісно виконують свою роботу, намагаючись задовольнити різноманітні потреби споживачів у архівній інформації. Маркетингова діяльність у архівних установах орієнтована на споживача, тому послуги, що надаються архівом повинні прямувати залежати від потреб споживачів, саме тому в роботу архіву необхідно ввести спеціалістів, що будуть займатись соціологічним дослідженням потреб споживачів. Така діяльність надає архіву можливість правильно спрямувати свою роботу та зробити ефективнішим використання документів НАФ України.

Проаналізувавши сучасний стан архівного маркетингу України виявлено, що існує проблема оснащення архівних установ сучасними технічними засобами для ефективної роботи з документами на не паперових носіях. Важливою є автоматизація архівних процесів документообігу. Більша частину прийому та виконання запитів споживачів здійснюється довідковою групою архіву, а це сповільнює процес роботи і робить нагальною потребу автоматизації цих робіт. Велика кількість документів досі є лише у паперовому вигляді, що ускладнює процес пошуку та відбору необхідної інформації, тому необхідно перевести велику кількість документів у цифровий вигляд, що значно облегшить роботу з ними, а також надасть змогу скоротити час виконання запитів.

Міжнародна співпраця архівів займає чільне місце у роботі архівних установ і документів НАФ України. Це допомагає додатковому залученню споживача та поповненню фондів. Тому, активізація міжнародної співпраці архівних установ є визначним фактором розвитку архівної справи в Україні. Зацікавлення громадян архівною інформацією примножує кількість звернень споживачів, що приводить до самозабезпечення архівних установ фінансами, технічним обладнанням тощо. Для подальшого успішного розвитку архівного маркетингу в Україні виникає необхідність напрацювання та впровадження в роботу галузі нових технологічних механізмів.

Аннотація. В статье рассмотрены актуальные проблемы управления маркетинговой деятельностью архивного учреждения. Приведена история развития архивных услуг через призму методологии архивного маркетинга. Показан эволюционный процесс перехода сохранения информации с бумажных носителей на инновационные виды электронного архивирования. Освещены аспекты традиционных и современных форм использования архивной информации в системе пользования «потребитель-архив», расширение документальной базы для исследовательской, научной и инновационной деятельности пользователей архивной системы Украины.

Ключевые слова. Национальный архивный фонд Украины, архивная информация, архивный маркетинг, бумажные документы, электронные документы.

Abstract. The article deals with the actual problems of management of the marketing activity of the archival institution. The history of the development of archival services through the methodology of archival marketing is given. The evolutionary process of transition of storage of information from paper carriers to innovative types of electronic archiving is researched. Illuminated aspects of traditional and newest forms of use of archival information

in the system of use of «consumer-archive», expansion of the documentary base for research, scientific and innovative activity of archive users.

Key word. National Archival Fond of Ukraine, archival information, archival marketing, paper documents, electronic documents.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>.
2. Указ Президента України «Про заходи із забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб щодо одержання адміністративних (державних) послуг». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/508/2009>.
3. «Порядок надання платних послуг державними архівними установами». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0659-99>.
4. Калакура Я. Є. Архівознавство. К., 1998. 316 с.
6. Соболев В. Є. Маркетинг ретроспективної інформації для державних архівів, бібліотек, музеїв. *Вісник архівіста* 2007. № 3. С.21-35.
7. Матяш І. Б. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. К., 2012. 515 с.
8. Вовкотруб О. В. Архівознавство. Пенза, 2005. 132 с.
9. Юдіна Л. Особливості правового доступу до інформаційних ресурсів НАФ, що зберігаються в архівах, музеях та бібліотеках. *Студії з арх. справи та документознавства*. К., 2004. Т. 12. С. 72–75.
10. Волинець А. Проблеми інформаційного забезпечення архівної справи. *Археографія. Археологія. Джерелознавство*. Вип. 1. С.69–71.
11. Ковальська Л. А. Джерелознавчий дискурс історії радянського Руху Опору (1941–1945 рр.). Донецьк-Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 462 с.
12. Ковальська Л. А. Методологічні засади дослідження Руху Опору в Україні в роки Великої Вітчизняної війни. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2011. № 2. С. 61–64.